

אורות פלא

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו זי"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

סכון
להתחלת
כתבי רבינו
אליעזר פאפו
דע"א מוד"ס
"פלא יועץ"
ועוד

פרשת נצבים וילך תשפ"ג

"והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי בשרירותי לבי אלך למען ספות הרון את הצמאה. לא יאבה ה' סלח לו." (כ"ט יח)

ויש לדרוק, דאטו בשופטני עסקינן, שיתברך בלבבו בלי טעם. ואפשר, שיש מי שיטעה וסליק אדעתיה, יען שמיע ליה מאמר רבותינו זכרונם לברכה (כבא מציעי לג.) "הגד לעמי פשעם" - אלו תלמידי חכמים שנגזרות נעשות להם בידונות, וזכרית יעקב חטאתם" - אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם בשגגות, ואם בן הטוב טוב שלא ללמד ולא לדרש אלקים כדי שיהיה נדון בשוגג. אמנם זה טעות גדול, והרי זה דומה למה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פ"ח מ"ט) האומר אחטא ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה, יען שעושה מעשה רע ורוצה לפטר את עצמו על ידי שלא יעשה דבר טוב, כגון ביד החוצב סבה לעשות הרע, אין קטגור נעשה סגור (ראש השנה כו.). בשלקא אם טפס פחלב לבו והוא לא ידע ואשם, בדין הוא שזדונות נעשות לו בשגגות, אמנם אם ידעיתו משגת, אין פוטר אותו מיום הדין.

ואפשר זה רמז הכתוב "והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי", והטוב טוב "כי בשרירותי לבי אלך" ולא לדרש אלקים ולא לעסק בתורה, "למען ספות הרון את הצמאה" ותרנס אנקלוס שכותא על ודנותא, שיהיה חשוב שוגג מה שעושה בידו. ויען שעושה על פנה זאת, "לא יאבה ה' סלח לו", שהוא דומה בדומה למה שאמרו שאין מספיקין בידו לעשות תשובה.

לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשה. ולא מעבר לים היא לאמר מי יעבר לנו אל עבר הים ויקחה לנו וישמיענו אותה ונעשה. כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו. (ל יב-יד)

יש להבין מה הוצרך לאפוקי ממדי דלא סלקא דעתין, דמהיכא תיתי שהקדוש ברוך הוא יבוא בטרניא עם ברייתו חס ושלום ויצוה להם שיעלו שמים וירדו תהומות, והג דבשלקא אמרו "מי יעלה לנו השמימה" - לחיי, שהוא דבר בלתי אפשרי, כי מי יעשה לנו סלמות לעלות השמימה, אמנם "מי יעבר לנו אל עבר הים" אינו מן הנמנע, ולא נפלאה היא ולא רחוקה, כי כמה בני אדם עוברי הים באניות מקצה הארץ ועד קצה הארץ.

ונראה בהקדים כי שתיים רעות עושה החוטא: האחד שגורם פגם בעולמות העליונים ונקלוקל צינורות השפע, ובהנה רעות רבות מה למעלה. זאת שנית, שגורם להטמיע ניצוצי הקדשה בין הקלפות בנוקבא דתהומא רבא, אשר בזה אני מפרש (ירמיה ב' יג) "כי שתיים רעות עשה עמי" על ידי החטא, האחד הוא "אותי עזבו מקור מים חיים", עזבו לשון הריסה כמו שפרש רש"י על פסוק (ישעיה י"ז) "ביום ההוא יהיה ערי מצוה פגועות החרש והאמיר" - כיצד הנה חרות מאין אדם.

השנית הוא שמקלקלים צינורות השפע לחצב להם להניצוצי הקדשה בורות נשברים שהוא בעמקי הקלפה, והיה סלקא דעתין כגון אנו יחמי דיתמי שערי תשובה ננעלו חס ושלום, כי צריך שיהיה חכם ומבין מדעתו מה פגם בעולמות העליונים כדי לתקן על ידי פגות ויחודים לפני מדותיה, ודלונו מאד ואין אהנו יודע, אמנם האמת אינו כן, אתם פתחו פתח קדוה של מחס, עשו מה שאתם יודעים - תשובה ותרטה ועזיבת החטא, ואני אפתח לכם פתח פתחו של אולם לתקן הדברים בשרשו למעלה במקום עליון.

ואפשר זה רמז הכתוב "לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה" אנשי בינה דנהירין להו שבילי דשמאי, ויקחה לנו וישמיענו אותה" מה צריך לעשות ולכונן כדי לתקן את אשר פגמנו למעלה, ונעשה" ככל אשר יאמר אלינו. "ולא מעבר לים היא", הוא הצד השני מן הים מלמעלה למטה, והינו בנוקבא דתהומא רבא, "לאמר מי יעבר - לנו אל עבר הים" בכחו ויקחה לנו" ניצוצי הקדשה, וישמיענו אותה" מה צריך לעשות ונעשה", אין זה מעבב, רק "קרוב הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו" - ודוי הרטה ועזיבת החטא, וה' יגמר בעדך. או נאמר, כי הנה ידוע (וזהר ח"א קע.) שערי קדשה למחרתו (א) שהאדם צריך לקיים רמ"ח מצוות נגד רמ"ח אברי הנשמה, ואם חסר אחת מהנה, אותו אבר הוא פגום והרי הוא כמת ולא שריא שכינתא עליה, דכתבי (ויקרא כא יח) "כל איש אשר בו מום לא יקרב", ולכן כל

התורה קרויה מצוה אחת, כמו שאמר הכתוב (דברים ח א) "כל המצוה אשר אנכי מצוה היום" שכלם הם קשר אחד אמין.

והנה כי בן יתחמץ לבב אנוש על כי יש שתי סבות שימנע האדם מלקיים כל המצוות. האחת, מי שלא זכו לו שמים להיות לו בן, אינו מקיים מצוות פדיון, וכדומה כמה מצוות שלא יבוא ליד האדם לקיים. זאת שנית, מצוות התלויות בארץ ובמקדש, ובעונותינו הרבים אין לנו לא מזבח ולא כהן שיכפר בעדנו, אבל תקון יש על ידי למוד התורה, דכתבי (ויקרא ז לו) "זאת התורה ללולה למנחה וכו'" (מנחות קי.).

ובזה פרשתי מה שאמרו בגמרא (גיטין צ:) כל המגרש אשתו ראשונה, אפלו מזבח מוריד עליה דמעוות. דקשה, מה לו למזבח כי יכפר יותר מכל הנבראים. אמנם יתכן כי המגרש אשתו ראשונה, שאין אדם מוצא קרת רוח אלא ממנה (יבמות סג.) אין זה כי אם שרובה לקים מצוות "וכתב לה ספר גריות" (דברים כד א), נמצא דלדידיה אין לו תקנה בעסק התורה כי אם בעשיית המצוה בפעל, ועל זה היה הנה המזבח אשר זאת נחמתו, שאם אין קרבן מצוה תקנה על ידי עסק התורה מעלה כאלו הקרובים כל התקנות (עי' מנחות קי.). והתקון השני הוא כמה שמקיים כל אשר בכחו לעשות, ומצטער על השארה, וחושב בלבבו מתי יבוא לדין ואקומו, מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה (קידושין מ.).

ואפשר זה רמז הכתוב "לא בשמים היא וכו'", הן הן המצוות שלא זכו לו שמים. "ולא מעבר לים" דהינו הנלות בחוצה לארץ הנקראת מדינת הים, כמו שאמרו בגיטין (פ"ב מ"א) המביא גט ממדינת הים לארץ ישראל. אל מצטער על שתי מניעות הללו, "כי קרוב אליך הדבר מאד" לקיים כל אשר לא תמצא ידו לעשות, כי תקנה יש "בפיך", דהינו למוד התורה, ובלבבך", דהינו מחשבה טובה "לעשותו" מצרפה למעשה.

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. אשר אנכי מצוה היום לאהבה את ה' אלקיך." (ל טו)

פרוש, הן אמת כי נתתי לפניך את החיים ואת הטוב" - שכן מצוה, "ואת המות ואת הרע" - ענש עברה, אבל "אשר אנכי מצוה היום" שתעשה העקר לעשות נחת רוח ליוצרנו שלא על מנת לקבל פרס, רק "לאהבה את ה' אלקיך" יראת הרוקמות.

וזה נראה רמז הכתוב (משלי יט כא) "רבות מחשבות בלב איש" על שכן מצוות, ונעצת ה' שלא יעשה כי אם "היא תקום", לאקמא שכינתא מעפרא, כי השכינה נקראת היא שעמדה לאבותינו העידוני בכס היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובתרת בתיים למען תתינה אתה וזרעך. לאהבה את ה' אלקיך לשמע בקולו ולקבוקה בו כי הוא תייד וארץ ימיה. (ל יט-כ)

הנה החיים הנזכרים בקרא יש לטעות שהוא על חיי הגופות, ואינו אלא בחיי נשמתא, והוא אהבת ודבקות הבורא. וגם כי בחיים הנצחיים שהוא אהבת ודבקות הבורא אבא מזכה ברא, שאז ייטב בעיני בעל הנו יהיו נטיעות דומות לשרשים ויהיה זרעו בו למיניהו, כמו שכתבתי בפלשת נח על פסוק (בראשית ו ט) "ואלה תולדות נח".

ואפשר זה רמז הכתוב "החיים והמות נתתי לפניך", וכתבת בחיים" האמתיים הנצחיים "למען תתינה אתה וזרעך", שימשך ממך לזרעך. ומה הם החיים הנצחיים? "לאהבה את ה' אלקיך ולקבוקה בו", אהבתו ודבקותו, "כי הוא תייד" החיים האמתיים.

"לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם והיה שם בך לעד." (לא כו)

אמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב מ"א) והיו מחשבי הפסד מצוה כנגד שכרה. ותלמוד גדול, וזהו "הן צדיק בארץ ישלם" (משלי יא לא), ובשעת פטירתו כבוד ה' יאספנו (עי' ישעיה נח ח) והן הן קשויטיו לעולם הבא. ואפשר זה רמז הכתוב "לקוח את ספר התורה הזה", לא ימושו מפיד על ידי "ושמתם אותו", שתעשו שומה שכן מצוה, ועל ידי זה "מצד ארון", ביום פטירתו כשיוליכו אותו בארון ויהיה בצד ה' אלקיכם" והלך לפניו, והיה שם" בעולם הבא "לך לעד", בעדי עדים קשויטיו לקשמה.

אזוהי תשובה גמורה? זה שפא לידו דבר עברה שעבר בה ויש בידו לעשות, ופרש ולא עשה מפני התשובה, ולא מיראה ולא מבשלות חיל, והוא ששולמה אומר (קוהלת יב א): "וזכר את בוראך בימי בחורותיך". ואם לא שב אלא בימי זקנותו ובעת שאי אפשר לו לעשות מה שהיה עושה בבחורותו מפני תשונתו, אף על פי שאין התשובה מעלה, מועלת, והוא בעל תשובה. ואפלו עבר כל ימיו ובסוף בשעת מיתתו עשה תשובה ומת בתשובה, עונותיו נמחלים לו.

והא ודאי פשיטא שאינו דומה הבא טעון להבא ריקן, ולא יעלה על הדעת שמי שלא נצטרע ולא עסק בדרך התשובה כי אם זמן מועט, יהיה שנה עם מי שעמל ונצטרע ועסק בדרך התשובה כל ימיו. אבל הענין פה, שהחוטא דומה לחינוך שטנף ולכלף את גופו מכף רגל ועד ראש, בכל צוואה התגלע, ויהי בבואו אצל אמו תיפטרנו אמו במכות גדולות על אשר לא טוב עשה, ואחר פה מצואתו תרצנו בחמימי ובקרירי בנתר ובורית בכח גדול, הכל לפי רבוי ולפי יבשות הכללוד והטנף, ואף על פי שכואב לילד וצועק ובוכה, אין אמו חוששת וחסה עליו, כי אין זה דרך ענש ונקם אלא לטובתו לנקותו מצואתו וללבונו ולחשיבו לאיתנו הראשון.

כן הדבר הזה, החוטא יש לו שני מיני ענשים: האחד לנקם נקם על אשר עבר אמירא דרחמנא וגרם בעם לאביו בן כסיל, ומזה הענש נפטר תכף בשוב האיש מרשעתו, בין בילדותו בין בזקנותו, ואפלו בשעת מיתתו ישוב אל ה' ומצא כדי גאלתו וכפר עליו. אמנם עדין נשאר עליו מין ענש אלא לכבס ולטהר את אשר טמא וטנף נפשו, ואת אשר פגם בעולמות עליונים, הכל לפי מה שהוא, ולפי מה שהרבה טנף ואשמה ולפי מה שלא שת לבו לשוב בתשובה, שברבות הימים דומה כמו שנתביש הטנף, כך צריך שפשוף וכבוס שיכבסו הנפש החוטאת באש גיהנם, וזהו שמענישים את הרשעים בענשים קשים ומרים יותר ויותר מוגיהנם לפי מה שראוי לענש, לפי מאי דעבר אמירא דרחמנא, וסופו יורש גיהנם שנים עשר חדש לטהרו וללבונו ולצחצח נפשו, שתהא ראויה לבוא אל המלך לחזות נעם ה' ולבקר בהיכלו.

ויש ביד האדם לטהר ולרדוף מצואת עונותיו בעולם הזה על ידי תשובת המשקל, שלפי מה שהרבה טנף ואשמה ירבה בתעניות וסגופים וצער ויגון וכבי, ובהנה דרכי התשובה. ולפי רב השנים ולפי הרבות דרכי התשובה, כך ירבה לטהר, באפן שיכול להשיג שאחרי מות קדושים אמר, ויהא מזמן לחיי העולם הבא בלי שום צרך טהרה, ואחד המרבה ואחד הממעיט בקבלת יסורין ועשית דרכי התשובה טהרה עושה, אבל לא לגמרי, שיש עברות שאצריך לטהרו בעולם הבא באש גיהנם וכדומה, פעל אדם ישלם לו, הצור תמים פעלו.

אך אמנם חלוק גדול יש בין הכבוס והטהרה הנעשית בעולם הזה להנעשית בעולם הבא, שמעט שסובל יסורין בעולם הזה, הוא עולה נגד הרבה בעולם הבא. וגם מעולם הזה חלוק יש בין הנעשה בימי הבחורות למי שעושה בימי הזקנה, הכל לפי מה שהוא אדם, פלס ומאזני משפט ביד ה', ששוקל בצדק לכל אחד לפי מה שיצרו ותקפו והוא מרבה להתחזק ברב עו ותעצומות

לכף את יצרו, בין לעשות כל מצוה, בין לקיים מלי דחסידיותא, בין לקיים דרכי התשובה, כל פעם ופעם שקשה עליו וכופה את יצרו לרצונו לעשות רצון יוצרו, הן הם יסורין של אהבה. וכן היסורים הבאים בידי שמים בעולם הזה, עולים הרבה לפי מה שבושה את יצרו לקבלם באהבה ולהיות שמח ביסורין ולפשפש במעשיו קדת מה לעשות, כך ירצה עבד אל אדוניו, ועושה נחת רוח ליוצרו, כי זה כל חפצו, שייכף האדם את יצרו ולפס צערא אגרא ותוספת טהרה, ונחה עליו רוח ה' רוח עצה וגבורה.

חסידים הראשונים היו בותבים במגלת סתרים עונותיהם כשהיו חוטאים, כדי להתגדות על חטאתם, וכדי שיזכר ויתחרט בזכרו שהוא עתיד לתן דין וחשבון עליהם ויעשה תשובה. וטוב לבקר שיאחז דרכם ויכתב זאת זכרון מזכרת עון, לקיים מה שנאמר (תהלים נא ח) "וחטאתי נגדי תמיד", ויכתב גם כן זכרון יום המות וגיהנם ויום הדין, ולבסוף יכתב מזכרת אהבת שמים כי היא המבחרת שיהיו מעשיו לשם שמים ולא מיראת הענש, אף ברמז יכתבם שלא יבינם אם ימצאם שום אדם. מי האיש החפץ חיים יעשה זאת בעברות שעובר בדבור ומעשה, כי עברות שעובר במחשבה ובחשרון בונה, לא יכילון מגלות, ודבר זה מועיל הרבה לקיים מה שנאמר (שם) "וחטאתי נגדי תמיד", ויכנע לכוון ויקנה מדת הענוה, וגם כי בודאי יחדל ויזהר מעבר על פשע כדי שלא יצטרך לכתב מזכרת עון. ואם כח יעשה מדי לילה ללילה, שיחפש במעשיו של אותו יום, וירשם בכתב ויתודה עליהם, הרי זה נקרא בספר הזהר הקדוש (במדבר קעח) מארי דחשבנא, והפליג בזה הקדוש במעלתו, אשריו ואשרי חלקו.

מה שאמרו (ברכות לד:) חציף עלי מאן דמפרש חטאיה, זהו בשמגיד לכל אשר חטא, אבל מתר להגיד לאדם צדיק וצנוע כדי שיורה לו היאך יעשה תשובה, או ישאל לו סתם: אדם שעשה עון זה וכן לשוב, היאך יעשה תשובה? והן בעון גדור יתום כזה הכונו בסגורים, ודרך איש ישר בעיניו, עד שאינו מוצא מקום לעשות תשובה, כי יאמר: הלא אין בי הודאות לאל יתברך לא רצוח ולא נאוף ולא גנב, ואני ברוד ה' יהודי קשר, בכל יום אני אומר תפילתי מנחתי ערביתי, ולומד מה שחנני ה' אם מעט ואם הרבה, ונותן צדקותי, ואין בי נפתל ועקש, וכל יגיעי לא ימצאו לי עון אשר חטא, ואין איש שם על לב לחפש דרכיו ולפשפש במעשיו, כי אז היה מוצא שוליו מלאים עונות ופשעים בכל פנות שהוא פונה אין רגע בלי פשע מהגליות חוץ מן הטמונות והנשקחות, ורעת האדם בארץ, שאף אם עברו על ראשו המים הזידונים ועבר על התמורות, הרי הן בעיניו כקלות, וגם דומה לו שכיין שמשך ידו ועזב רשע דרכו הרי הוא צדיק גמור בלי עשות שום דרכי התשובה.

והאיש אשר נגע וראת השם בלבו ורפץ חיים הנצחיים, מוטב שיבוס בעולם הזה ולא יכלם לעולם הבא, וילך אצל תלמיד חכם צדיק וצנוע ויודיעהו כל תחלואיו, למען אשר בעצתו ינחה ומקל מכאוביו ותחלואיו ורפאהו ולחיי העולם הבא יזכהו, אשרי אנוש יעשה זאת, רק שיקבל עליו שלא יסור מן הדבר אשר יגידו לו ימין ושמאל פאשר ישמע איש אל דברי הרופא, על אחת כמה וכמה אל דברי הצופה אשר נפשו ירפא, ודי בזה למי שיש לו לב טוב.

בית תפילה

ספרו של רבינו אליעזר פאפו זיע"א עם הוספות מכתב יד המחבר בהוצאה מפוארת עם ציונים מקורות והוספות רבות.

להשיג בחנויות הספרים ובפלאפון 052-7674242

ספר ההכנה לחודש אלול וימים נוראים ניתן להשיג במכון "אורות פלא" ירושלים

בטל: 02-6413780

